

Становище

от проф. дпн Румен Иванов Стаматов –

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научната степен

„доктор”

в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки;

професионално направление 3.2. Психология

докторска програма: Психология на труда и професионална диагностика

автор: Светлана Димова Димитрова

тема: „ Социална среда и професионална мотивация у военнослужещите в България “

1.Общо описание на представените материали

По избор от научното жури съм определен за негов член по процедурата за защита на дисертационен труд на тема „ Социална среда и професионална мотивация у военнослужещите в България “ за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма: Психология на труда и професионална диагностика. Автор на дисертационния труд е Светлана Димова Димитрова – докторант към катедра „Психология”, отчислен с право на защита.

Представеният от Светлана Димова Димитрова комплект материали е на хартиен носител и е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав на ЮЗУ „НЕОФИТ РИЛСКИ”. Той включва всички необходими документи. Докторантката е приложила необходимите публикации.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи.

Темата на дисертационното изследване е актуална в научно – изследователски и в практически аспект. В психологическите изследвания удовлетвореността от работата е свързана с проблемите на продуктивността, щастието, психичното и физическото здраве, отдадеността и грижата за другите и цялостната удовлетвореност от живота. Обвързването на удовлетворението със социалната среда очертава пространство на изследване на ефектите на няколко конструкта – заплащане, характер на професионални задължения и задачи, ролева яснота, ролеви конфликти, социален климат, сплотеност, автономност,

форми на контрол, семейна и работна среда /в цялост/ и открива възможност за по-дълбоко осмисляне на мотивацията и динамиката на удовлетвореността от работата. Самата идея за проследяване на ефектите от влиянията на отделните конструкти е със сериозно практическо приложение, защото създава концептуална рамка за генериране на препоръки и интервенции за повишаване на удовлетвореността от работата.

3. Познаване на проблема

Докторантката се опитва обосновава да постигне целта на дисертационното изследване, както и преследваните задачи със съответните методи на теоретичното и емпиричното изследване. Теоретичната част представя задълбочен преглед на удовлетвореността от работа. Удовлетвореността е разгледа в различни контексти, които синтезират различни разбирания. Анализът на удовлетвореността обединява проследяването на персоналните и социалните фактори. За целите на изследването удовлетворението е разглеждано в плана на влиянията на социалните фактори и по конкретно чрез въвеждането на конструкта социална среда, който обединява работна и семейна среда. По този начин се оформя рамка за въвеждане на допълнителните конструкти като заплащане, възможности за развитие, за постигане на автономност, социален климат, ролеви очаквания, яснота, конфликти, характер на професионални задачи, сплотеност и за проследяване на конкретното им влияние върху удовлетвореността от работата. Наблягането върху социалните фактори е продиктувано не само от теоретични, но и от емпирични съображения свързани с възможностите за организирането на самото изследване.

Считам за особено ценен опита да се очертаят влиянията на отделните конструкти като се отчете спецификата на работата на военнослужещите, което обогатява и самото разбиране за удовлетвореността от работата и за връзките между удовлетвореност и мотивация. Представените теоретични анализи са задълбочени и създават условия за едно просторно емпирично изследване. Резултатите от изследването откриват връзки между удовлетвореността и сплотеността. Сплотеността влияе върху удовлетвореността от работата чрез увеличаването на ролевата яснота и отслабването на негативните влияния на семейната среда. Резултатите от изследването откриват също връзки и между удовлетвореността и автономността, подкрепата и служебния контрол. Считам за особено интересно откритието върху по-силното влияние на автономността пред заплащането върху удовлетвореността, което е в съгласие с теорията на Е. Деси и Р. Раян, въпреки че не е използвана като теоретичен конструкт в дисертационното изследване.

4. Методика на изследването

Методиката отразява основния замисъл на изследването и на концептуалното му осмисляне. Самата методика включва:

- Въпросник за удовлетвореност от работата на П. Спектър;
- Въпросник за семейна среда на Р. Мус;
- Скала за обща удовлетвореност на командния състав от военната служба - създаден и адаптиран за Българската армия от Я. Янакиев;
- Скала за сумарна удовлетвореност от работата – съставен и адаптиран от М. Радославова;
- Въпросник за удовлетвореност от колегите - съставен и адаптиран от М. Радославова;
- Въпросник за удовлетвореност от непосредствения ръководител - съставен и адаптиран от М. Радославова;
- Въпросник за ролевите стресори в работата - съставен и адаптиран от М. Радославова;
- Въпросник за работна среда в Българската армия – версия на въпросника за оценка на работната среда на Р. Мус, трансформиран за спецификата на военната работната среда - от Карастоянов и Янакиев.

Въпросниците са с добри психометрични характеристики, което осигурява обективно интерпретиране на емпиричните данни и постигане на предвидената цел, на задачите, произлизащи от нея и обоснованите заключения по отношение на формулираните хипотези.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 162 страници в основния текст, който включва 17 таблици, 26 фигури и приложение. Структурата включва увод като въведение в изследователската тема, три глави, изводи и препоръки за практиката, заключение и литература. Библиографията е със 158, от които 100 заглавия на кирилица и 58 на латиница. Самото изследване е структурирано в две части – теоретична, която представя основните концепти, около които се изгражда изследването и емпирична, която е представена от цели, задачи, хипотези, инструменти на изследването с подробно описание на психометричните характеристики и различните анализи, в контекста на формулираните хипотези. Представените анализи и изводи са представителни за усилията на докторанта и подкрепят верификацията на получените резултати.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

За оценката на дисертационното изследване могат да се приемат следните критерии:

- новост – собствен принос при решаването на изследователския проблем;

-научна ерудиция, изразена в обективността и коректността на представените идеи и възгледи при теоретичното разглеждане на темата и при обзора на литературните изследвания както и в подбора на методиките и анализа на емпиричните данни;

-подробно описание на методиките на изследването и на техните психометрични характеристики;

-коректно представяне на емпиричните данни като се използват статистически методи и анализи на резултатите;

-авторски приноси и препоръки, относно използването на резултатите от научните изследвания.

Приносите на Светлана Димова Димитрова са съдържателно обобщени и отговарят на проведеното изследване. Като цяло бих искал да отбележа следните положителни моменти:

Систематизирани са съществуващите разбирания върху удовлетвореността от работата на военнослужещите от Българската армия.

Коректно коментиран съвременен статистически анализ на резултатите от изследването на влиянията на семейната и работната среда върху удовлетвореността от работата.

Разкрити са влиянията на различните променливи върху удовлетвореността от работата при военнослужещите. Конкретно са очертани ефектите от влиянията на работната и семейната среда върху удовлетвореността и мотивацията .

Разкрито е влиянието на сплотеността върху семейната и работната среда и на вторичното и влияние върху удовлетвореността от работата на военнослужещите. Разкрито е също и влиянието на взаимоотношенията и отговорностите в двете среди за ефективното организационно функциониране, което е с непосредствени ефекти върху удовлетвореността и мотивацията за работа.

Създаден е набор от инструменти за оценката на влиянието на социалната среда върху удовлетвореността от работата и професионалната мотивация у офицерите от военновъздушните сили на Българската армия.

Представени са конкретни поведенчески подходи за ограничаване на стреса на работното място и за засилване на професионалната мотивация и удовлетвореност.

Това ми дава основание да отбележа, че изследването има приноси, които могат да намерят израз в опита за осмисляне на връзките между семейната и работната среда и тяхното влияние върху удовлетвореността от работата, както и при изследването на влиянието на моралното и социалното признание върху вътрешната мотивация, и също в

откриването на пътища за промяна на мотивацията и удовлетвореността чрез специално конструирани програми.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите на темата на дисертационния труд са под формата на статии и отговарят на изискванията.

9. Лично участие на докторанта

Светлана Димова Димитрова е била докторант към катедра „Психология”. Тя е реализирала самостоятелно цялото дисертационно изследване. Текстът, получените резултати и приноси са лично нейно дело.

10. Автореферат

Авторефератът съдържа основните постановки в дисертационния труд, резултатите и техния анализ. Считаю, че е адекватен на дисертационния труд и обективно отразява теоретичните анализи и основните резултати, представени в съдържанието на изследването.

11. Лични впечатления

Бих искал да отбележа, че Светлана Димова Димитрова притежава задълбочени познания в изследвана област, съчетани с отговорност и с оригинален подход към емпиричното разглеждане на темата, което обогатява разбиранията за удовлетвореността от работата на военнослужещите от Българската армия.

12. Препоръки за бъдещо използване

Предлагам основния текст на дисертацията да се разшири с допълнителни изследвания като се използва теорията на Е. Деси и Р. Раян за самоопределянето и различните видове мотивации.

Заклучение

Дисертационният труд показва, че докторантката Светлана Димова Димитрова притежава задълбочени познания по темата на дисертацията. Считаю, че кандидатът отговаря на условията и реда за присъждане на образователната и научната степен „доктор” по Закона за развитие на академичния състав в Република България, ППЗРАС, Правилника за развитие на академичния състав на ЮЗУ „НЕОФИТ РИЛСКИ”. След изтъкнатите аргументи, както и на цялостната положителна оценка за извършеното дисертационно изследване, предлагам на научното жури да гласува положително и да присъди образователната и научна степен „доктор” на Светлана Димова Димитрова, за което давам и своя утвърдителен вот.

13 04 2017 г.

Изготвил становището:

/проф. дпн Румен Стаматов/